Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САРДАҤА

ССКП Саха АССР Өлөҥөөк оройуоннааҕы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын оройуоннааҕы Советын органа

№ 26 (26) | 1954 с. Балаҕан ыйын 7 күнэ. ОПТУОРУННЬУК | Тахсара 1-гы с. Сыаната 10 х.

БАСТЫҤНАР ОПЫТТАРЫН ҮЧҮГЭЙДИК ҮӨРЭТИЭХХЭ, КИЭҤНИК ТАРҒАТЫАХХА

Билигин Партия уонна Правительство тыа хаһаайыстыбатын бары салааларын түргэнник күүскэ өрө көтөҕөргө ылыммыт уонна ылынар улахан дьаһалларын олохчо киллэрэр иһин охсуһууга бастыҥ опыты, производстваҕа саҥаны айаччылар, наука ситиһиилэрин пропагандалааһын уонна туттуу ураты суолталаах.

„Политическай ыйыныхайыыны аҕыйатыахха, саамай боростуой, ол гынан баран тыыннаах олохтон ылыллыбыт чахчыларга, коммунистическай тутуу олоҕунан бэрэбиэркэлэммит чахчыларыгар улаханнык болҕойуохха—ити лозуну биһиги бары, биһиги суруйааччыларбыт, агитатардарбыт, пропагандистарбыт, тэрийээччилэрбит онтон да атыттар ахсаабакка тутталлара наада“.

В. И. Ленин 35 сыллаахха „Улуу бачыым» диэн аатырбыт үлэтигэр эпиит ити тылларын суолталара билигин, биһиги күннэрбитигэр, өссө ордук улааталлар уонна партийнай тэрилтэлэргэ, бары салайар үлэһиттэргэ үөрэтэр ыйыларынан буолаллар.

ССКП КК бэс ыйынааҕы Пленумун уураабар бастыҥ опыты, наука ситиһиилэрин колхоз производстватыгар киэҥник туттуу наадалааҕа кичэйэн бэлиэтэнэр. Хаалан иһэр колхозтарга тыа хаһаайыстыбата ыныллаҕас туругун кылгас болдьох иһигэр суох оҥорор, колхозтар общественнай хаһаайыстыбалара түргэнник сайдарын уонна бөҕөргүүрүн хаачыйар соруктаахпыт. Итиннэхэ бастыҥ опыт, бастыҥ холобур күүһүгэр тирэҕирэхтээхпит.

Ити эрээри биһиэхэ маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэлэр, колхозтар, советтар председателлэрэ уонна специалистар бастыҥ опыты үөрэтиннэн, түмүүнэн, тарҕатыынан билигин даҕаны дьоһуннаахтык дьарыктамматтар.

Үгүс түбэлтэҕэ бастыҥ опыты тарҕатыы туһунан уопсай этиилэри оҥоруунан мунурданабыт, саҥаны айааччылар ситиһиилэрин тарҕатар туһунан ылыныллыбыт уураахтар олохчо киллэриллибэттэр.

Бүгүн биһиги хаһыаппытыгар Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставкатын кыттыылааҕа, республика биллиилээх булчута Ленин орденнаах В. С. Семенов итиэнэ «Коммунизм» колхозтаааҕы племенной табалары иитэр бригээдэтин бригэдьирэ т. Н. Н. Семенов үлэлэрин опытыттан саҥа бэчээттэнэр.

Тыа хаһаайыстыбатын бастыҥнарын үлэлэрин опытын үөрэтиигэ, түмүүгэ, тарҕатыыга партийнай-политическай тэрийэр үлэ бары ньымаларын дьүөрэлээн туттуохха наада. Оттон биһиги пропагандистарбыт, агитатардарбыт, тэрийээччилэрбит ити саҥа саҕалааһыннары хас биирдии булчукка, табаһыкка өйдөтөр дорҕоонноох аҕыылары, бэспэдэлэри, дакылааттары, лекциялары тэрийэр эбээһинэстээхтэр.

Производственнай сүбэ мунньахтар бастыҥ опыты тарҕатыы ураты көрүүгүнээх оскуолаларынан буолуохтаахтар.

Чуолаан колхозтаахтар, үлэһиттэр производственнай сүбэ мунньахтарга бастыҥ опыт туһунан кэпсээнни, кинини хайдах олохчо киллэрэр туһунан сүбэни ылар буолуохтаахтар. Итиннэ хаалан иһээччилэр бастыҥнарга тэҥнэһэллэригэр, үлэ оҥорумтуотун үрдэтэллэригэр быһаччы көмө оҥоһуллуохтаах.

Бу күннэргэ колхозтар салайааччылара, партийнай тэрилтэ секретардара ТХБСВ экскурсаннара т.т. В. С. Семенов уонна С. С. Павлов Москваҕа сылдьан тугу көрбүттэрин туһунан киэҥник кэпсэтэн, кинилэри кытта көрсүһүүлэри тэрийэн, агитационнай үлэ бары көрүүгүн сайыннарыахтаахтар. Оччоҕо эрэ биһиги үлэбит үчүгэй түмүктэрдээх буолуоҕа. Бу дьыалаҕа эркин хаһыаттара, «боевой листоктар» саамай кыахтаах, хамсатылаах средстванан буолар соруктаахтар.

ССКП Кинин Комитета бастыҥ опыты болҕомтолоохтук үөрэтэн билбэккэ туран, билигин хаһаайыстыбаннай тутууну ситиһиилээхтик салайыахха итиэннэ үлэһиттэр үүнэн иһэр производственнай-политическай актыыбынастарын баһылыахха сатаммат диэн биһигинии сэрэтэр.

Бастыҥ опыты үөрэтии, түмүү, производстваҕа киэҥник туттуу, онон үлэ оҥорумтуотун үрдэтии партийнай тэрилтэлэр күүн аайы дьарыктанар, болҕомтолорун кинигэр турар үлэнэн буолуохтаах.

ССКП обкомун бюротугар уонна Саха АССР Министрдэрин Советыгар

1954 сыл бастакы аҥарыгар тыа хаһаайыстыбатыгар социалистическай куоталаһыы түмүктэрин туһунан

Соторутаааҕыта партия уобаластааҕы комитетын бюрота уонна Саха АССР Министрдэрин Совета 1954 сыл бастакы аҥарыгар республика оройуоннарын, МТС-рын уонна колхозтарын социалистическай куоталаһыыларын түмүктэрин көрдүлэр.

Машнык оройуоннар уонна колхозтар куоталаһыыга кыайыылаахтарынан ааҕыллан, Саха АССР Министрдэрин Советын уонна ССКП обкомун бюротун көһөрүллэ сылдьар кыһыл знамяларын урут ылбыттарын уонна Бочуот республикатааҕы дуоскатыгар урут тахсыбыттарын оннунан илдьэ хаалаллар:

Өлөҥөөк оройуоннааҕы Сталин аатынан колхоз (пред. т. Боескоров, партийнай тэрилтэ секретара т. Спиридонов)—таба итиитин государственнай былааныын 137 бырыһыан толордо. Бөдөҥ таба 98 бырыһыанын тыыннаах иттэ уонна 100-түү ийэ табаттан 87-лии тугуту ылла.

—o—

Бастыҥнар трибуналара

Республика биллиилээх булчута Ленин орденнаах Семенов Василий Семенович үлэтин опытыттан

★

Өлөҥөөк оройуонугар саҥаны айар иһин дьаныардаахтык охсуһар чулуу булчуттар, табаһыттар ахсааннара аҕыйаҕа суох. Олортон биирдэстэринэн Сухаана нэһилиэгин „Победа“ колхоз чулуу булчута Семенов Василий Семенович буолар. Бүгүн биһиги кини бултууругар туттар сорох ньымаларын бэчээттиибит.

★

Ленин орденнаах чулуу булчут Семенов В. С. күнү-дьыла кылааннаах түүлээҕи бултааһынынан бэрт кыра саастааҕыттан дьаҕыктаммыта. Кини хотугу кыраай кытаанах усулуобуйатыгар булчут эрийрдээх-мускуурдаах идэтин эҥкилэ суох баһылаата.

Кини кэннэки үс сылларга 124.615 солкуобайдааҕы булгаан үс сыллааҕы былаанын 1284,7 бырыһыан толордо. 1954 сыл маҥнайгы кыбартаалыгар 20.689 солкуобайдаах күнү-дьыла түүлээҕи государствааҕа туттаран былаанын 427,5 бырыһыан толорору ситистэ.

таб. Семенов В. С. ити дьулуурдаах үлэлэрин партия уонна правительство үрдүктүк сыаналаан Саха АССР 30 сылын туолар юбилейыгар Ленин орденынан наҕыраадалаабыта уонна быйыл—1954 сыллаах Тыа хаһаайыстыбатын Бүтүн Союзтааҕы выставкатыгар кыттар чиэһи биэрдэ.

БУЛТУУР СИРГЭ БЭЛЭМНЭНИИ ҮЛЭНИ ЫЫТЫЫ

Бултуур сиргэ эрдэттэн бэлэмнэнии үлэни ыытыы, бу булт былаанын толоруурга быһаарар суолтаны ылар.

таб. Семенов В. С. сылдьар сирдэрэ бэрт кэҥ уонна ол сирдэргэ сыл ахсын бултуур. Кини «Кыра, Улахан Старайдарынан», «Ороҥуоха» үрэхтэриэн, «Көпүгээй» диэн сирдэриэн сылдьар. Кини үксүн тундраны таптаан бултуур. «Ороҥуохаҕа», «Көпүгээйгэ» кырыһынан оҥоһуллубут холомолордоох. Холомо тундраҕа бултааччы киһиэхэ табыгастаах дьиэ. Кини бу учаасталарга эрдэттэн тахсар. Онно паастары саҥа оҥорор, эргэ паастары саҥардар, өрүмүөннүүр. Мэҥиэ бэлэмнии. Бу үлэлэри үлэлии сылдьан булт ханан үөскээбитин итиэннэ кини быһыытын-майгытын үөрэтэр. Булт аһылыгын саппаһын төһө элбэҕин чинчийэр. Булт үөскээһинин уонна хайа диэки хаамыытын мындырдаан билэр. Бу билии кини өлгөм буллуун төрдө буолар.

Бултааһыныгга паастары табан туруоруу улахан суолталаах. Ол иһин паастары хаар тиипэт спригэр хотугулуурбаа айахтаан туруорар.

таб. Семенов мэҥиэни бэлэмнээһини наадалааҕынан аҕар. Онон кыыл, табы этии, тыгырахтаах көтөрдөр сымыыттарын, балыгы сытытар. Мэҥиэни сезон устатыгар тиийэр саппааһын элбэхтик бэлэмнии. Сытытыыны бултуур сирдэргэ кыра умуһахтары хаһан оҥорор. Ол иһин оннук кыра умуһахтары кырса дөбөҥнүк булар. Кырсаҕа аһылык саппааһын элбэхтик бэлэмнээһин, кини биир сиргэ дьиэтийэн сылдьарыгар, үгүстүк хаампатыгар туһалаах. Оттон аһылык саппааһын кыратык бэлэмнээтэххэ кырса аһылыктаах сир көрдөөн баран хаалааччы. Оччоҕо бултааһын былаана кыайан туолбат түбэлтэтэ үөскүүр.

КАПКААНЫНАН БУЛТААҺЫН ТҮҮЛЭЭХ ХААЧЫСТЫБАТЫН АЛДЬАНПАТ

т. Семенов капкааныныан бултааһыны түүлээх хаачыстыбатын алдьаппат диэн биһиирпир. Ордук 1, 2, 3, №-дээх капкааннары үгүстүк туттар.

Булт сезона саҕаланарын кытта билиҥ аҥы сытыыныт кыра умуһахтарын тула 1, 2, 3 №-дээх капкааннары уурар. Уурбут капкааннарын хомураҕы чарааһырдан баран сабар. Үксүн хомураҕы капкаан сөп буолар гына оҥо быһан баран бууттарын сэргэстэһиннэри туттан уураччы. Оччоҕо капкаан эстимтиэ буолар. Итиллибит капкаан быатын хаарынан сабар уонна аҥар үһүгар хаптаһын баайан баран хаарынан таптайан кэбиһэр. Эбэтэр маска тоһоҕону саайан баран быраҕар, ол тоҥор, оччоҕо кырса кыайан барааччыта суох.

т. Семенов кыыл табаны элбэхтик өлөрөр, онон ол өлөрбүт табатын хабарҕатын быһан ылан баран таба сыарҕатыгар состор, ол состор сиргэр хаан тохтор. Ону кырса батыһарын билэн Семенов ол хаан тохтубут спринэн капкааннары иитэлиир. Маны таһынан кырса тохтоон аахар, иктиир спригэр капкаан иитэри наадалааҕынан аҕар. Кырса тохтоон ааспыт спригэр атын кырса хайаан да тохтоон аахыахтаах. Саас аналлаах маһы оҥорон хаарга иҥнэри анньар. Бу анньыыга кырса хайа диэкиттэн кэлиэхтээҕин, сприн былааныттан көрөн ону учуоттаан капкааны иитэр. Кырса саас тыал саралаабыт спрэ эрдэ хараарбытыгар онно хайаан да таарыйааччы, ол иһин итинник сирдэргэ бултаһар табыгастаах.

т. Семенов кырса айанын үчүгэйдик чинчийэн үөрэтэр уонна элбэхтик аахар спригэр бултаһар. Холобур, 1953-1954с. булт сезонугар кырса-кини бултуур үөс тундратын таппакка, мас өттүнэн ааспытын билэн маска киирэн бултаабыта. Ол түмүгэр өлгөм түүлээҕи государствааҕа туттарбыта.

«Хас биирдии булчут кини сатабыллаах буоларын кытта сэргэ эт-хаан өттүнэн сайдыылаах, айылҕа ханнык баҕарар кытаанах усулуобуйаларыттан чугуйумтуота суох буоллаҕына, оччоҕо кини өлгөмнүк бултуоҕа. Арыт күн көннөрү төнүнэххинэ санааҕын түһэрбэккэ, өссө ордук кыһыйанабаран туран, дьаныһан эрэ бултаатахха, хара тыа баайыттан сомсон ылыахха сөптөөх»—диир т. Семенов.

таб. Семенов бултуур ньыматын эдэр булчуттарга үөрэтиэн баҕарар. Колхоз салалтата т. Семеновка сөптөөх эдэр булчуту сыһыаран, кини өр сыллар усталарыгар муспут баай опытын баһылыыр иһин бары дьаһаллары ылыахтаах.

Оройуон күнү-дьыла түүлээҕи бултааччылара т. Семенов үлэтин опытын үөрэтиэхтээхтэр, ону практическай үлэлэригэр киэҥник туттуохтаахтар уонна өссө байытыахтаахтар.

[illegible]

[illegible]

[illegible]